

The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences

Volume 8
Issue 2 1983

Article 12

1-1-1983

สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน

จิตสมาน กี่ศิริ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps>

Part of the [Pharmacology Commons](#)

Recommended Citation

กี่ยศิริ, จิตสมาน (1983) "สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน," *The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences*: Vol. 8: Iss. 2, Article 12.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjps/vol8/iss2/12>

This Interview is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Pharmaceutical Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทสัมภาษณ์

INTERVIEW

สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตสมาน กี่ศิริ

กองบรรณาธิการไทยเภสัชสาร ได้รับเกียรติจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตสมาน กี่ศิริ ให้เข้าพบสนทนาด้วยเรื่อง “สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน” เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2526 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตสมาน กี่ศิริ ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ โครงการเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนี้ยังเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทยและเจ้าของร้านขายยา ในอดีตท่านเป็นหัวหน้าภาควิชาเภสัชกรรมคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเป็นอุปนายกของเภสัชกรรมสมาคมฯ

ไทยเภสัชสาร

สมัยที่อาจารย์เป็นอาจารย์ประจำอยู่นั้น อาจารย์เคยมีแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน (หรือที่เราเรียกตามประสาชาวบ้านว่าร้านขายยา) ในคณะเภสัชศาสตร์ น้อย่างไรบ้าง

ตอบ

สำหรับเรื่องนี้ดิฉันมีความเห็นว่าสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนนี้ เป็นเรื่องสำคัญมากโดยเฉพาะเมื่อดิฉันอยู่ในภาควิชาเภสัชกรรมซึ่งต้องจัดให้นิสิตมีกรงาน ในปี พ.ศ. 2516 เท่าที่จำได้ ดิฉันได้ทำโครงการและเสนอไปทางท่าน ศาสตราจารย์ พิสิทธิ์ สุทธิอารมณ ซึ่งเป็น

คณบดีในสมัยนั้นว่าจะขอแบ่งที่ทางใต้ถุนของศาลาพระแก้วสร้างเป็นสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน เพื่อจะให้เป็นที่ฝึกงานสำหรับนิสิตเภสัชศาสตร์ เพราะว่าในขณะนั้นร้านขายยาที่มีเภสัชกรประจำตลอดเวลาหายาก เราจึงควรมีสถานที่ปฏิบัติการของเราเองจะดีกว่า แต่ปรากฏได้รับคำตอบว่าทางท่านผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าเป็นเรื่องการค้าขาย จึงให้ระงับไว้ก่อน ดิฉันก็คอยพร้อมกับหมั่นติดตามถามอยู่เสมอๆ ก็พอดีมาประจวบกับจะสร้างตึกใหม่ ท่านคณบดีศาสตราจารย์ พิสิทธิ์ และท่านผู้ใหญ่ขอให้รอให้ตึกใหม่เสร็จแล้วจึงค่อยคิดกันใหม่นี้เป็นเรื่องราวเริ่มแรกที่คิดกันมา เราเริ่มเสนอขอมา คิดมาก่อนคณะเภสัชศาสตร์อื่น ๆ ทั้งหมด แต่ไม่เข้าใจเลยว่าทำไม บางท่านในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงคิดว่า การที่เราจะเปิดสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนให้นิสิตฝึกหัดนั้น จะถือว่าเป็นการค้า ในเมื่อการขายยาถือได้ว่าเป็นการประกอบโรคศิลป์อย่างหนึ่งเช่นเดียวกับอาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ แต่ในปัจจุบันนี้คณะเภสัชศาสตร์ต่างๆ ที่ตั้งขึ้นภายหลังคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล ก็ตั้งสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนขึ้นแล้ว และแม้แต่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งตั้งมาได้เพียง 4 ปี ก็กำลังจะตั้งสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนในปีหน้านี้ แต่คณะเภสัชศาสตร์ของจุฬาฯ ซึ่งตั้งมาเกือบ 40 ปีแล้ว กลับไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้และไม่ได้รับการสนับสนุนอะไรเลย ดิฉันจึงขอฝากเรื่องนี้ให้ทางท่านผู้ใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โปรดพิจารณาให้นิสิตได้มีสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน ไว้เป็นที่ฝึกปฏิบัติการด้วย

ไทยเภสัชสาร

สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนนอกจากจะเป็นที่ฝึกงานของนิสิตแล้ว อาจารย์คิดว่าจะมีประโยชน์ทางด้านอื่นอีกหรือไม่

ตอบ

นอกจากฝึกงานแล้วยังมีประโยชน์อย่างอื่นอีกมากมายคือประการแรก อย่างน้อยทั้งนิสิตและอาจารย์ ได้ฝึกการให้บริการแก่ประชาชนไปด้วยกัน คือเราควรจะเวียนอาจารย์ในคณะฯ ไปเพื่อควบคุมนิสิตปฏิบัติการ

ประการที่สอง จริยธรรม อาจารย์ที่ไปควบคุมสามารถที่จะว่ากล่าวสั่งสอนนิสิตได้ว่าการที่จะพูดจากับผู้ซื้อ เราจะพูดได้อย่างไร มีมนุษยสัมพันธ์กับเขาอย่างไร ไม่ใช่ไปพูดข่มขู่ก้าวร้าวกับเขารวมทั้งควรมีกริยามารยาทให้สอดคล้องไปในตัว

ประการที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนจะได้รับความถูกต้องและปลอดภัยในการใช้ยา มากที่สุดทางด้านเศรษฐกิจ ยาที่เราจะฝึกให้นิสิตขาย เราไม่ได้คิดในทางด้านค่าขายหรือค่ากำไร มาก ดังตัวอย่างของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ก็คิดกำไรเพียง 10% เท่านั้น บาง อย่างถ้าได้กำไรต่ำกว่า 10% ก็อาจจะขายได้ โดยสรุปเราเพิ่งเล็งในแง่ที่ว่าต้องการที่จะให้ประชาชน ได้ซื้อยาที่ถูก รู้จักการใช้ยาด้วยแล้วก็ปลอดภัยในการใช้ ซึ่งอันนี้น่าจะเป็นนโยบายที่ควร สนับสนุน

ไทยเภสัชสาร

ในฐานะที่อาจารย์เคยสอนในภาควิชาเภสัชกรรม และยังมีร้านขายยาเป็นของตัวเอง อาจารย์คิดว่านิสิตที่เรียนจบ โดยไม่ได้ฝึกงานในสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนที่ถูกต้อง จะ ออกไปเปิดร้านขายยาหรือทำงานบริการชุมชนได้ดีหรือไม่

ตอบ

ไม่ได้ดีแน่ ข้อนี้อาจตอบได้ทันทีเลย เรื่องนี้ได้จากประสบการณ์ของตัวเอง คือให้ลอง นึกถึงว่านิสิตที่ไปฝึกงานตามร้านขายยาต่างๆ จะได้รับความรู้ไม่มากพอ เพราะการไปฝึกงานไม่ได้ ไปฝึกตลอดเวลาแม้ว่าคณะฯ จะกำหนดให้ฝึกงาน 300 ชั่วโมงก็จริง แต่จะฝึกอย่างมากก็เพียง 100 ชั่วโมงเท่านั้น สำหรับร้านขายยา บางทีอาจจะไม่ถึง เพราะฉะนั้นประสบการณ์ที่นิสิตได้ไป จะน้อย นอกจากนั้นการฝึกงานตามร้านขายยา มักจะไม่ได้ประสบการณ์ที่แท้จริงเท่าไรนัก ถึงแม้ว่าจะมีเภสัชกรเป็นเจ้าของร้านขายยาก็คงแต่เนื่องจากบางร้านเจ้าของไม่มีเวลาหรือมีก็น้อย ไม่ เหมือนกับสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนของเราเองซึ่งจะมีอาจารย์มาคอยดูแล อธิบายอย่าง ใกล้ชิด ฝึกหัดให้นิสิตได้ใช้ความรู้ในหลักสูตรได้เต็มที่ และแม้บางครั้งเมื่อมีคนมาซื้อยาบางชนิด ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่ต้องใช้นั้น เช่น มาซื้อยาถ่าย เราก็อาจไม่ต้องไปขายให้เขาแต่แนะนำไปว่า ควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรบ้างเป็นต้น ถ้าเรามีสถานที่ของเราเอง การได้ฝึกสิ่งที่ถูกต้องทุกวัน มัน จะฝังเข้าไปในจิตใจของเราเลย ทำให้เรามีจริยธรรม เมื่อจะทำอะไรซึ่งเป็นสิ่งผิดเราจะเกิดความ ละอายและไม่กล้าทำ ส่วนประสบการณ์ด้านอื่นเช่นการจัดยาเข้าที่ ถ้าเราไม่ได้ฝึกมาตลอดเราจะ จัดไม่ถูก ไม่รู้จะจัดอย่างไร มันยังไม่คล่องแคล่ว ถ้าเรามีของเราเองทำอยู่เสมอทุกวันๆ จะทำ ให้จัดได้ถูกต้องดี การหยิบขายก็จะสะดวกและแนะนำเขาได้ดี

ไทยเภสัชสาร

การเปิดสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนของมหาวิทยาลัยที่จะเปิดนี้ นอกจากจะเป็นแบบอย่างให้กับร้านขายยาต่างๆ และยังทำให้ชุมชนนั้นได้รับการใช้ยาที่ถูกต้อง อาจารย์เห็นว่าเป็นอย่างไ

ตอบ

เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ร้านขายยาอื่น ๆ ที่เขาเห็นว่าสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนของเราเป็นอย่างไ คืออย่างไร เขาก็จะเอาไปเป็นตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้จักใช้ยาได้ปลอดภัย ได้ยาราคาถูกด้วย เมื่อชาวบ้านในละแวกนั้นได้ใช้ยาที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเป็นจุดชักนำให้ละแวกอื่นหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องได้เพิ่มขึ้น

ไทยเภสัชสาร

บางท่านคิดว่าสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน เป็นสถานที่ที่จะจำหน่ายยาอย่างเดียว ความจริงยังมีอย่างอื่นอีกหรือไม่ อาจารย์กรุณาเล่าให้ฟังด้วย

ตอบ

เท่าที่ทราบสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน ยังเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางยา (Drug Information) หรือเรียกว่าเภสัชสนเทศ ที่พร้อมจะเป็นแหล่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับยา เมื่อมีคนมาถาม ไม่ว่าผู้ถามจะอาชีพเดียวกันหรือคนละอาชีพ ก็จะได้ตอบเขาไปได้ ปัจจุบันนี้มีหลายมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลซึ่งถ้าเป็นข้อมูลที่ให้แก่แพทย์ ทันตแพทย์ ก็เป็นข้อมูลอย่างหนึ่ง ข้อมูลที่ให้แก่ชาวบ้านก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แหล่งข้อมูลนี้อาจจะได้จากตำรา และจากประสบการณ์ในสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนนี้แทนหนังสือตำรา ซึ่งเราหาอ่านได้แต่ประสบการณ์เราหาอ่านไม่ได้ เราจะต้องพบเองซึ่งจะเป็นครูที่ดีแก่เรา

นอกจากนี้สถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน ยังเป็นแหล่งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเบื้องต้นด้วย

ไทยเภสัชสาร

นิสัยที่ฝึกงานตามโรงพยาบาล อาจารย์คิดว่าพอหรือไม่ที่จะออกมาทำงานขายยาให้กับประชาชน

ตอบ

งานที่ฝึกตามโรงพยาบาลเป็นคนละเรื่อง ในด้านการจ่ายยาให้ผู้ป่วยจะจ่ายตามใบสั่งแพทย์ ดังนั้นการฝึกยังไม่พอ อย่างน้อยเราสอนในทางทฤษฎีก็ต้องไปฝึกงานตามโรงงาน โรงพยาบาล ร้านขายยาซึ่งเภสัชกรอาจดูแลได้ไม่เต็มที่ ไม่เหมือนกับเราเองมาฝึกเอง เราดูแลได้ให้เขาได้รู้ทุกอย่างเช่น Stock บัญชี การจ่ายยา การพุดจาให้คำแนะนำ การคิดราคาขายและอื่นๆ ซึ่งอันนี้รับรองว่าตามร้านขายยาทั่วไปอาจจะให้ความรู้กับนิสิตของเราได้ไม่ทั่วถึง

ไทยเภสัชสาร

การที่อาจารย์กล่าวว่า ให้คำแนะนำการใช้ยานั้นหมายถึงการให้คำปรึกษาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บด้วยใช่ไหม

ตอบ

เราไม่เข้าวินิจฉัยโรค เราให้คำแนะนำ ตามอาการของโรค ถ้ามีอาการมากก็แนะนำให้ไปพบแพทย์ ถ้ามีอาการน้อยก็ใช้ยาที่พอรักษาหายได้ เพื่อช่วยให้เขาไม่ต้องเสียเงินทองมาก เราต้องแยกว่าวินิจฉัยกับแนะนำมันคนละเรื่องกัน

ไทยเภสัชสาร

ในฐานะที่อาจารย์อยู่ในกลุ่มปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน ซึ่งอยู่ในเภสัชกรรมสมาคมฯ ทางกลุ่มมีบทบาทหรือมีการบริการทางด้านยาอย่างไร

ตอบ

มีการประชุมปรึกษากันทุกเดือน ทั้งทางด้านวิชาการและการแก้ไขปัญหาค่าต่างๆ ไม่ใช่ขายยาเอาแต่กำไรอย่างเดียว เรามีการแนะนำการใช้ยาแก่ชุมชนให้ใช้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นการประกอบโรคศิลปะอย่างหนึ่ง ถ้าไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ยาก็แนะนำว่าไม่ต้องใช้ยา

ถ้าเราไม่มีสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนของเราเองจะทำให้การปฏิบัติการของเราไม่
ได้ผล

ไทยเภสัชสาร

เมื่อนิสิตมีการฝึกงานในสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชนของมหาวิทยาลัยแล้ว จะช่วยให้เภสัชกรเปิดร้านขายยาของตนเองมากขึ้นนั้นอาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไร

ตอบ

จะช่วยอย่างมาก ทำให้สถิติมีประสบการณ์ ได้ทำเอง ได้เห็นแนวทาง ได้ประโยชน์ ในการเปิดร้าน และรู้จักวิธีที่ถูกต้อง เท่าที่ทราบในขณะนี้ ร้านขายยาซึ่งเภสัชกรเป็นเจ้าของ ที่เปิดใหม่ๆ นี้ ปัจจุบันนี้มักจะเป็นนักศึกษา ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพราะ เนื่องจากเขามีสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน เป็นแรงกระตุ้นให้เขารู้ว่าควรจะปฏิบัติอย่างไรจึง ถูกต้องในการเปิดร้านขายยา ซึ่งในกาลก่อนๆ การไปฝึกงานตามร้านเขาไม่ได้รับความรู้เพียงพอ เลย อันนี้คิดว่าจะเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เภสัชกรเปิดร้านขายยาเอง

ไทยเภสัชสาร

ขอให้อาจารย์เล่าประสบการณ์ในร้านขายยาที่พบมา

ตอบ

ตัวอย่างเช่นเมื่อมีชาวบ้านมาขอซื้อยาแก้เด็กตัวร้อนชนิดซอง ซึ่งมีส่วนผสมของ กลอแรมเฟนิคอล โดยบอกว่าได้ยืมโฆษณาและเพื่อนบ้านแนะนำ จะมาซื้อครึ่งละเป็นสิบๆ ซอง เก็บไว้ให้ลูกกินเมื่อตัวร้อน ก็ได้แนะนำไปว่าไม่ควรซื้อไปกินทีละมาก ๆ มันอาจเกิดอันตรายได้ ถ้าจะใช้ก็ควรใช้ พาราเซตามอลดีกว่า ถ้ากินไปแล้ว 2-3 วัน ไม่หาย ก็ไปพบแพทย์ และการ ซื้อยาไม่ต้องซื้อมาก ราคาที่ถูกกว่าตัว กว่าจะพูดให้เขายอมทำตามก็ต้องใช้เวลานาน จำนวนยาที่เคยซื้อเป็นสิบซองก็ลดลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดไม่ซื้อเลยแล้วยังขอให้จัดยาให้ด้วย พร้อมกับยกมือไหว้ขอบคุณ และบอกว่าไม่เคยมีใครแนะนำเช่นนี้มาก่อน อันนี้ก็เป็นอย่างหนึ่ง ยังมีอีกตัวอย่างหนึ่งแต่ไม่ได้เกิดที่ร้านตนเอง ชาวบ้านมาขอซื้อยา 1 ซด พอให้คำแนะนำผู้ซื้อก็ไม่พอใจ ทว่าผู้ขายคู้คิดว่าตนเองไม่มีเงินซื้อ เขาต้องการยาดันนั้นทำไมไม่ขายให้เขา เภสัชกรก็ต้องมีความอดทนต่อคำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการพอสมควร ซึ่งแบบนี้จะต้องฝึกหัดกันมาก ดังนั้นการมีสถานปฏิบัติการเภสัชกรรมชุมชน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในหลักสูตรเภสัชศาสตร์ เพื่อที่จะใช้การผลิตเภสัชกรออกไปมีคุณภาพดี มีจริยธรรมสูง และเข้าใจการประกอบโรคศิลปะในสาขาเภสัชศาสตร์ได้อย่างดียิ่ง

ผู้ร่วมสนทนา

สุนิพนธ์ ภูมามงกุฏ

สมเกียรติ รุจิรวัดน์